

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
APLINKOS APSAUGOS KOMITETAS**

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel. (8 5) 239 6741 Faks. (8 5) 239 6379 El. p. aak@lrs.lt

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2021-01-29 Nr. S-2021-476

DĖL PROTOKOLO IŠRAŠO

Siunčiame jums Aplinkos apsaugos komiteto posėdžio, įvykusio 2021-01-27, protokolo išrašą.

PRIDEDAMA. 2021-01-27 protokolo Nr. 107-P-05 išrašas, 3 lapai.

Komiteto pirmininkė

Aistė Gedvilienė

V. Katinaite tel. (8 5) 239 6741, el. p. vida.katinaite@lrs.lt

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
APLINKOS APSAUGOS KOMITETAS**

POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2021-01-27 Nr. 107-P-5

Vilnius

4.. SVARSTYTA. Dėl užtvankų priežiūros ir poveikio aplinkai.

KONSTATUOTA: Lietuvoje yra 1229 registruotų ir skaičiuojama apie 300 neregistruotų (bešeimininkų) užtvankų. Šalyje yra 98 hidroelektrinės (toliau - HE) (veikiančios - 96), o įrengtų žuvų pralaidų tik 26. Daugiau kaip 50 procentų upių neatitinka geros ekologinės būklės, o tai neatitinka ES aplinkosauginių teisės aktų keliamų reikalavimų ir tikslų.

Hidroenergetika, kaip atsinaujinantis energijos išteklis, Lietuvoje nėra perspektyvus. Lyginant su kitais atsinaujinančiais energijos šaltiniais, lygumų upių energetinis efektyvumas yra labai mažas. Viena 2,5 MW galingumo vėjo jėgainė pagamina tiek pat energijos kiek šešios vidutinio dydžio mažosios HE, kurias pastačius ne tik pažeidžiamas upių vientisumas ir jų ekologinis stabilumas, bet ir užtvindoma virš 350 ha žaliųjų plotų. Šiuo metu Lietuvoje veikiančiose mažosiose HE (tokių didžioji dauguma) pagaminama tik 0,5 proc. Lietuvai reikalingos elektros energijos, o apie 3 proc. elektros energijos pagaminama didžiosiose HE, tokiose kaip Kauno HES.

Statistiniai duomenys rodo, kad pastaraisiais metais ES šalyse hidroenergetikos plėtra praktiškai iš viso nebevyksta, o kai kuriose šalyse (Vokietija, Prancūzija, Anglija) šios elektrinės palaipsniui stabdomos, o kai kurios ir demontuojamos.

Praktika rodo, kad hidroenergetikos projektų kaštų ir naudos įvertinimas atliekamas vienpusiškai, dažnai apsiribojant nauda aplinkai tik emisijų išvengimu (CO₂). Tačiau atliekant išsamų HE gyvavimo grandinės įvertinimą, upių ekosistemų praradimus, kraštovaizdžio suprastėjimą, papildomų miškų, žemės dirbamų plotų užtvindymą, reikalingas taikyti aplinkosaugos (migravimo koridorių atvėrimas praeivėms žuvims, mažesnę žalą žuvims darančios turbinos) sąlygas, saugos rizikos panaikinimą, užtvankos demontavimą, kai užtvankos naudojimas darosi nesaugus ir aplinkos atkūrimą, visa tai įvertinus matyti, kad lygumų šalyje HE veiklos sukuria nauda, tiek atsinaujinančios energetikos, tiek ekonomine prasme yra mažesnė už daromą žalą aplinkai.

Taip pat, būtina įvertinti tai, kad 2021 metais baigėsi 12 metų skatinimo laikotarpis, numatytas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme ir beveik visoms Lietuvoje veikiančioms mažosioms HE nebebus skiriama valstybės parama. Be valstybės paramos daugumai šių HE nebeapsimokės tęsti veiklos. Būtina strategiškai įvertinti ir numatyti ar verta toliau remti tokių HE išlaikymą, ar reikalinga numatyti priemones padėsiančias pereiti prie kitos veiklos.

Didelės problemos kyla ir dėl netinkamos HE eksploatacijos. Tais atvejais, kai mažosiose HE yra naudojamos nuotėkio režimo neatitinkančios turbinos (pvz. vandens pritekėjimas į tvenkinį daug kartų mažesnis už praleidžiamą vandens kiekį per turbiną), žemiau užtvankų esančioms upių

atkarpomis yra daromas neigiamas poveikis, keičiamas hidrologinis režimas ir sutrikdomas vandens ekosistemų stabilumas. Neigiamas poveikis susidaro dėl dažnos vandens lygio kaitos upės atkarpoje žemiau HE dėl per didelio vandens pralaidumo turbinų paleidimo arba jų stabdymo metu. Pažymėtina, kad dažna ir staigi vandens lygio kaita yra pražūtinga vandens augalijai, dugno bestuburiams, žuvų ikrams ir mailiui. Taip pat, HE savininkams yra nustatyta prievolė teikti duomenis apie vandens lygio svyravimus upėje, juos skelbti viešai, tačiau didelė dalis HE savininkų šio reikalavimo nesilaiko.

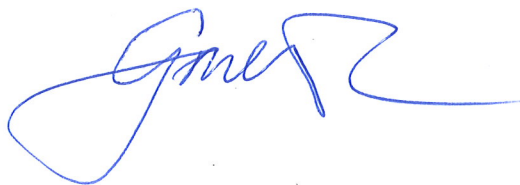
Upių atvėrimas yra svarbus veiksnys siekiant įgyvendinti ES gamtos apsaugos direktyvas. Lietuva yra įsipareigojusi plėsti NATURA 2000 tinklą, todėl siekiant didinti ir išsaugoti biologinę įvairovę bei natūralias buveines, būtina imtis aktyvių veiksmų.

NUTARTA: pasiūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

- Parengti ilgalaikę upių atvėrimo strategiją. Strategija turėtų būti suderinta su suinteresuotomis pusėmis, apimti bešeimininkių ir savivaldybėms priklausančių užtvankų inventorizavimą; Numatyti upių atvėrimo strategijos, į kurią įeina užtvankų ardymo (demonravimo) finansavimo priemonės, programą;
- Parengti teisės aktų, palengvinančių ir pagreitinančių hidrotechninių statinių pripažinimo bešeimininkiais procedūrą, projektus; numatyti iki kada savivaldybės turi inventorizuoti visas savivaldybėje esančias užtvankas;
- Iki gegužės 1 d. patvirtinti Tvenkinio naudojimo ir priežiūros taisykles, numatytas Vandens įstatyme, arba parengti atitinkamą įstatymo projektą (perkeliant šias nuostatas į įstatymo lygmenį);
- Užtikrinti, kad Aplinkos ministerijai pavaldžios įstaigos vykdytų šiuo metu veikiančių hidroelektrinių kontrolę ir užtikrintų, kad būtų laikomasi esamų aplinkosauginių reikalavimų ir teisės aktų nuostatų. Siūloma visas veikiančias hidroelektrines įtraukti į planinių patikrinimų planą;
- Užtikrinti, kad hidroelektrinių savininkai viešai teiktų duomenis apie vandens debito matavimus realiu laiku;
- Spręsti dėl prievolės užtvankų savininkams ir naudotojams nustatymo užtikrinti žuvų migraciją įrengiant žuvų pralaidas bei įgyvendinant priemones, susijusias su žuvų migracijos sąlygų gerinimu įstatymo lygiu;
- Spręsti dėl leidimų ir mokesčio visoms hidroelektrinėms už naudojamus valstybinius gamtos išteklius įteisinimo;
- Spręsti dėl elektros supirkimo iš hidroelektrinių savininkų, kurie nevykdo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos strateginiuose planavimo dokumentuose numatytų priemonių, ar nuolat pažeidinėja aplinkosauginius reikalavimus, atsisakymo;
- Informuoti Aplinkos apsaugos komitetą apie priimtus sprendimus iki 2021 m. balandžio 1 d.

Pritarta bendru sutarimu.

Posėdžio pirmininkė

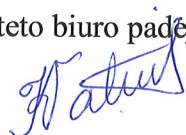
Aistė Gedvilienė

Posėdžio sekretorė

Vida Katinaitė

Išrašas tikras

Komiteto biuro padėjėja

Vida Katinaitė

2021-01-28